

Gemeente van Christus,

“Hoe kunt u, als Jood, mij om water vragen? Ik ben immers een Samaritaanse?”

Dat Jezus deze vrouw aanspreekt met de vraag om hem wat te drinken te geven, is inderdaad opmerkelijk. Je zou kunnen zeggen dat er sprake is van een dubbele vorm van grensoverschrijdend gedrag: een man sprak in die tijd niet zomaar een vrouw alleen aan op deze manier. En een Jood ging niet in gesprek met iemand uit Samaria. Omgekeerd gold dat uiteraard evenzeer.

Daar zit een heel historisch verhaal achter, dat ik u zal besparen. Misschien is het voldoende om te weten dat er tussen de Samaritanen, die in het Noorden woonden, en de inwoners van Judea in het Zuiden, grote spanningen bestonden. Met name op geloofsgebied. Voor gelovigen in het zuiden was de tempel in Jeruzalem heilig. Dat was de enige plaats waar alle rituelen mochten worden uitgevoerd. In Samaria keek men daar heel anders tegenaan. Men vereerde God bijvoorbeeld ook op de berg Gerizim. De tegenstellingen en de daar bij behorende emoties liepen bij tijd en wijle zó hoog op dat men elkaars bloed wel kon drinken. Om je er een voorstelling van te kunnen maken, zou je in onze tijd kunnen denken aan de grote spanningen tussen Joden en Moslims als het gaat om de tempelberg in Jeruzalem.

Er gebeurt dus wel iets revolutionairs, in deze ontmoeting bij de Bron. Wij zouden daar wel wat van kunnen leren. Bijvoorbeeld over wat er allemaal tot stand kan komen aan werkelijk contact, aan ontmoeting, als we het eeuwige etiketten plakken op anderen en het denken in tegenstellingen tussen “wij en zij” nu eindelijk eens los zouden kunnen laten. Hoe heel veel gestolde relaties dan weer zouden kunnen gaan vloeien en groeien.

Toch is dat waarschijnlijk niet waar het uiteindelijk om draait in deze ontmoeting. Meer nog dan bij de andere evangelisten zijn er bij Johannes altijd meerdere lagen te onderscheiden in zijn verhalen.

Het lijkt in dit gesprek tussen Jezus en deze vrouw te gaan om de wezenlijke - en in onze tijd zeer actuele - vraag hoe het evangelie, de boodschap van Jezus van Nazareth ingang zou kunnen vinden in het leven van mensen. In dit geval in het leven van een vrouw die - in de ogen van Johannes in ieder geval - ver was afgedwaald van het ware (!) geloof. Iemand die er eigenlijk geen idee meer van heeft waar het in het geloof werkelijk om draait. Zoals je in onze tijd mensen hebt die bij Kerst nog wel ongeveer weten waar het bij dat feest over gaat, dat Jezus is geboren, toch? Maar Pasen wordt vaak al lastiger. Laat staan Pinksteren. Om over alle andere verhalen over Jezus in de vier evangeliën maar helemaal te zwijgen.

Waar en hoe kan Jezus aansluiting vinden in het leven van mensen, als hij zijn boodschap dat het koninkrijk van God nabij is gekomen, dat het in hem is aangebroken zelfs, met hen wil delen?

Hoe zouden wij in onze tijd bij de beleving van mensen kunnen aansluiten als wij daar iets van zouden willen delen met anderen? Willen we dat eigenlijk wel? We komen er zo dadelijk op terug.

Eerst zien we hoe Jezus dat doet

In het Johannesevangelie zie je het in die eerste hoofdstukken op een mooie manier gebeuren.

En hoe het steeds breder uitwaaiert. Jezus heeft eerst een ontmoeting met een Joodse schriftgeleerde: Nicodemus. Daarna een over de binnengrens heen: met een Samaritaanse vrouw. En straks met een Romeinse hoveling van wie de zoon ernstig ziek is.

Als een steen in de vijver, die steeds bredere kringen trekt.

Maar hoe en op welk moment is de tijd rijp om die steen te gooien?

Wij zijn niet zo van het evangeliseren, vermoed ik. In ieder geval niet in die zin dat we ons geroepen voelen om de deuren langs te gaan, of in het centrum van Sneek of Leeuwarden mensen aan te spreken met de vraag of ze Jezus kennen. Of dat we met hen mogen bidden.

Maar de vraag hoe jij vanuit jouw geloofsbeleving zou kunnen aansluiten bij een ander kan dichterbij komen en concreter worden als het bijvoorbeeld gaat om de vraag hoe jij die dingen die met geloof te maken hebben, die wezenlijk zijn voor jouzelf, voor hoe jij in het leven wilt staan, er voor anderen wilt zijn, -

hoe jij dat zou kunnen delen met je kinderen of andere naaste familieleden of vrienden, die al jaren niet meer een kerk van binnen hebben gezien en zich ook niet lijken te bekommeren om die levensvragen waar jij je mee bezighoudt.

We leven in een tijd waarin hele generaties lijken op te groeien zonder dat in hun leven, laten we het maar zo breed mogelijk formuleren, iets van een zingevingssysteem een rol lijkt te spelen.

Een uitspraak van de grote Russische schrijver Dostojevski: "Het hele geheim van de mens bestaat hierin dat hij wanneer hij gegeten en gedronken heeft, zich de mond afveegt en zich afvraagt: wat nu?"

Soms denk ik wel eens dat veel mensen in onze tijd niet meer toekomen aan die laatste vraag.

Ik denk even terug aan een tekst die ik een tijdje geleden alweer boven een rouwadvertentie zag staan: "Een zondag zonder bitterballen is een zondag niet geleefd."

Als ik om me heen kijk, vermoed ik dat het leven van aardig wat mensen zich voor een belangrijk deel afspeelt aan de oppervlakte: eten, drinken, eigen huis, auto, gelukkig kunnen we weer op vakantie.

Af en toe naar de sportschool in de hoop de overtollige kilo's wat kwijt te raken.

Ik vind dat een oppervlakkig bestaan. Maar realiseer me terdege dat dat mijn perceptie is. Wie weet is die ander uitermate gelukkig met zijn manier van leven.

Voel ik me geroepen om met zo iemand in gesprek te gaan? Niet een wildvreemde in ieder geval. Maar iemand die ik goed ken en die me dierbaar is?

En zo ja: hoe vind ik dan de weg naar iemands hart? Naar wat zich onder die oppervlakte van het dagelijks leven roert? Naar wat er opwelt en rond stroomt in iemands "innerlijke bron", zal ik maar zeggen. Het kan toch niet zo zijn dat er zich daar niets afspeelt?!

In de ontmoeting met deze Samaritaanse vrouw speelt Jezus aanvankelijk subtiel in juist op dat alledaagse niveau: als je dorst hebt wil je drinken, toch? Dat is heel menselijk, of je nu Jood bent of Samaritaanse, man of vrouw, gelovig of ongelovig.....

Zoals hij ook in andere situaties heel alledaagse voorbeelden gebruikt om iets aan de oppervlakte te krijgen dat jouw leven in een ander licht zou kunnen zetten. Of op zijn minst vragen kan oproepen: een vrouw die zuurdesem aan haar deeg toevoegt, een herder die op zoek gaat naar een verloren schaap, een zaaier die met brede gebaren aan het zaaien is, een vader die in de deuropening op een van zijn kinderen staat te wachten...

"Ik heb dorst, wil jij wat water voor me omhoog halen?" Dan zal ik jou straks ook water aanreiken, water waar je nooit mee dorst van krijgt." Als je dat hele 4^e hoofdstuk zou doorlezen, dan zie je hoe hij hier aanvankelijk nogal wat misverstand door oproept bij haar. Maar misschien is die verwarring wel juist de bedoeling. Heilzame verwarring. Het lukt hem vervolgens om haar steeds een laag dieper in haar innerlijke leven, haar gevoelsleven te laten indalen.

En op een heel indirecte manier naar boven te halen wat er diep in haar hart verborgen ligt, de reden waarom ze als enige op het heetst van de dag water aan het putten is: om de andere vrouwen te vermijden. Omdat ze een bepaalde naam heeft in haar dorp. En waarom ze die naam heeft.

"Ga je man eens roepen", zegt Jezus, wat later in dit gesprek.

"Ik heb geen man..."

"Dat heb je goed gezegd: je hebt er al vijf gehad. En die je nu hebt is jouw eigen man niet...."

Waar ben je nu eigenlijk naar op zoek? Waar verlang je werkelijk naar? Wat zou jouw leven nu wezenlijk zin kunnen geven?

Zoek je je heil in seks, zoals de anderen denken van deze vrouw? Zoals ze zelf wellicht ook is gaan denken, in de loop van haar leven? Wat zit er onder dat verlangen van jou?

Wat geeft j^ouw leven zin? Succes, roem, geld?

Door zijn vragen laat Jezus deze vrouw steeds dieper in zichzelf afdalen. Naar haar diepste zielerorselen, om maar eens een mooi oud woord te gebruiken.

Het is alsof hij - lang voordat zijzélf zo ver is - in het diepst van haar ziel kan kijken. Alsof haar ziel zelf een diepe waterbron is...en hij ziet wat er op de bodem verscholen ligt. Hij ziet de reden voor al die hartstochtelijke liefdesaffaires van haar. Hoe ze al lange tijd, wellicht een leven lang en grotendeels onbewust, op zoek is geweest naar een liefde waarin ze zich helemaal geborgen zou kunnen voelen. Armen koesterend om haar heengeslagen, iemand bij wie ze helemaal tot zichzelf zou kunnen komen.

Maar op haar zoektocht is ze blijkbaar keer op keer bedrogen uitgekomen. Als een steeds weer terugkerende dorst kwam dan haar verlangen weer naar boven. Om vervolgens wéér niet te vinden waar ze diep in haar hart naar op zoek was.

De vraag van Jezus of ze haar man eens wil halen, is niet bedoeld om haar beschaamd te maken. Maar om haar tot inzicht te laten komen: waar ben ik nu werkelijk naar op zoek in mijn leven?

Jezus is welgeteld de 7e man die ze ontmoet. Dat is niet toevallig, natuurlijk. Het getal van de volheid/vervulling. Hij weet haar stapje voor stapje tot het inzicht te brengen dat ze, waar ze in wezen naar op zoek is, niet zal vinden in een ander. Hoe lief die haar ook zou kunnen zijn. Ze zal het alleen in zichzelf kunnen aantreffen: een geborgenheid die prachtig onder woorden wordt gebracht in die psalm die we vanochtend hebben gehoord:

Zoals een vader liefdevol zijn armen slaat om zijn kind,
omringt ons met erbarmen God onze Vader, want we zijn van Hem.
Hij die ons zelf uit aarde heeft genomen, Hij weet dat wij,
uit stof aan het licht gekomen, slechts leven op de adem van zijn stem. (Ps.103:5 berijmd).

Zó slaat God zijn armen om jou heen, zegt Jezus tegen deze vrouw. Of je Hem nu aanbidt in Jeruzalem of op de Gerizim, of Hem als je heel eerlijk bent misschien amper meer aanbidt, wat je je daar dan ook maar bij voor zou moeten stellen, - bij Hem mag je je geborgen weten.

Jaren geleden alweer stuurde een vrouwelijke collega, die ook al lange tijd op zoek was naar wat háár die geborgenheid zou kunnen geven, me een klein verhaaltje toe. Ik besluit er deze overdenking mee, het speelt zich af in de Middeleeuwen, op een klein eilandje voor de Ierse kust:

Op het eiland stond een klooster. De monniken woonden er al lang en kenden elk plekje door en door. Maar er was één plaats waar ze niet graag kwamen: de kolk van Tynnach.

Deze kolk lag in een kleine inham tussen de rotsen aan de kust verscholen. Je kon er hoog vanaf de rotsen inkijken. Maar dat durfden de monniken niet. Want ze waren er van overtuigd dat er een vloek op die kolk rustte: wie in dat water zou kijken, zou erin ten onder gaan.

Er was echter één broeder, Kelric, die daar anders over dacht. Hij vond dat diepe, woeste water indrukwekkend. En daarom wandelde hij er af en toe naar toe en keek dan wat mijmerend vanaf de hoge rotsen diep het water van de kolk in.

Waarom doe je dat toch?, vroeg een van zijn medebroeders hem op een dag. Wat zoek je daar toch, benéden in het water van die duistere kolk, terwijl er bóven je hoofd zoveel moois te ontdekken valt? Zie: die prachtige blauwe lucht, met de zon en de schitterende witte wolken die voorbij drijven....

De hemel is inderdaad prachtig, zei Kelric. Daarom kijken ook veel mensen er graag naar. Slechts weinigen zijn bereid om in de diepte van die kolk te kijken. Maar die is er óók.

De hemel doet je wellicht denken aan onze ziel in haar volmaakte staat. Maar het water in de Kolk van Tynnach lijkt meer op ons hart, zoals dat soms kan zijn: een draaikolk van gedachten en gevoelens, verlangens en angsten en nog veel meer. Ik voel me verbonden met de hemel, maar ik weet me ook verbonden met het water van die kolk. Geen van beide wil ik opgeven.

Maar er rust toch een vloek op die kolk, zei zijn medebroeder.

De enige vloek is, dat we er niét inkijken, zei Kelric. **Anders zouden we ontdekken dat het licht van de hemel zich óók weerspiegelt in het water van de kolk. En zouden we beseffen dat al het water in die kolk uit de hemel zelf afkomstig is.**

Amen.